

5. Безпека людини у сучасних умовах: Монографія / В.В. Березуцький, Н.Л. Березуцька, А.О. Богодист та ін.; За заг. ред. проф. В.В. Березуцького. Харків: ФОП Мезіна В.В., 2018. 208 с.

6. Омельянов О. М., Спірів А. В., Твердохліб І. В. Безпека праці та життєдіяльності: навч. посіб. Вінн. нац. аграр. ун-т. Вінниця: ВНАУ, 2020. 334 с.

Норець Д.О., студ. гр. МОА-211

Науковий керівник: Денисова Н.М., канд.техн.наук, доцент
Національний університет «Чернігівська політехніка», 4386793@gmail.com

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ЕКОНОМІЧНЕ СТИМУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Охорона праці на підприємстві – одна з найважливіших завдань нашої держави та суспільства. Наразі в Україні має перевагу ринкова система господарювання. Головна ціль підприємства – одержання прибутку. Одним із факторів, що забезпечує високу результативність праці є забезпечення її безпеки.

За оцінками МОП, щорічно внаслідок нещасних випадків на підприємстві у світі гинуть близько 2,3 млн. осіб; трапляється 340 млн. нещасних випадків на виробництві і 160 млн. жертв професійних захворювань [1]. Матеріальні збитки від втрачених робочих днів, витрат на лікування та компенсаційних витрат перевищує 1,25 трлн дол. (приблизно 4% світового ВВП) [2].

Наразі, в Україні залишається високий рівень травматизму та смертності на виробництві, а також професійної захворюваності. За 9 місяців 2021 року до робочих органів виконавчої дирекції Фонду соціального страхування надійшло 21320 повідомлень про нещасні випадки та гострі професійні захворювання, що на 30,9% більше ніж за цей період 2020 року (16286); кількість повідомлень про нещасні випадки зі смертельними наслідками збільшилась на 27,6% (з 948 до 1210) [3]. Суттєвий вплив на ці показники мала пандемія короно вірусної інфекції SARS – COV-2. Інфікування медичних працівників на COVID-19 належить до гострих професійних захворювань, що суттєво збільшило економічні витрати Фонду. Отже, можна зробити висновок, що витрати на відшкодування шкоди внаслідок виникнення травматизму та профзахворювань досить суттєві, а тому питання охорони праці залишаються актуальними.

Основними проблемами сьогодення в охороні праці є:

- незадовільне фінансування роботодавцями заходів з охорони праці;
- розбалансованість системи управління охороною праці в центральних органах виконавчої влади, обласних і міських держадміністраціях та органах місцевого самоврядування;
- багаторічна практика приховування нещасних випадків або не завжди об'єктивна кваліфікація їх як непов'язаних з виробництвом;
- відсутність об'єктивної інформації про реальний стан охорони праці, кількість нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань;
- зруйнована система трудової (промислової) медицини;
- недостатньо реформована система нагляду та контролю з питань охорони праці;
- приведення чинного нормативного та законодавчого забезпечення у відповідність до міжнародних стандартів;
- кризова економічна та політична ситуація в країні.

Одним зі способів подолання наведених проблем є використання системи стимулювання. Згідно до закону України Про охорону праці [4] (ст.25) до працівників можуть застосовуватися будь-які заохочення за активну участь та ініціативу у здійсненні заходів щодо підвищення рівня безпеки та поліпшення умов праці, що повинно бути зазначено в

колективному договорі. Також одним з дієвих методів економічного стимулювання є диференціація розміру страхового внеску для кожного підприємства Фондом соціального страхування України за умови досягнення належного стану охорони праці і зниження рівня або відсутності травматизму і професійної захворюваності.

Розглядаючи західні моделі стимулювання праці, що включають міжнародний стандарт соціальної відповідальності SA8000, слід зазначити, що основним принципом цих моделей вважається те, що співробітник – це головна цінність компанії. Працівники долучаються до справ фірми, що підвищує їх зацікавленість у результатах праці. Компанії, мають конкурентну перевагу, яка полягає у високій мотивації персоналу, що у свою чергу дозволяє ефективніше застосовувати сучасні системи менеджменту для досягнення намічених цілей, забезпечуючи при цьому постійну рентабельність. Таким чином виникає питання, що поліпшення охорони праці нерозривно з'єднано з економічним стимулюванням власників підприємств.

Проте стимул може бути як позитивний так і негативний. Наприклад: позитивні – це матеріальна винагорода, премія, застосування доплат і надбавок до тарифних ставок і посадових окладів. До негативних відносяться: штрафи, знижки виплат, збільшення розміру страхового внеску. Вважаємо, що більш доцільно використовувати позитивні стимули, оскільки саме відзначення працівника, відділу, компанії є поштовхом до продовження роботи в напрямку поліпшення умов праці. Крім того матеріальне преміювання переростає у моральне що полягає в нагородженні відомчими відзнаками, занесенням до дошки пошани, оголошенням подяки.

Європейський досвід [5] показує, що більшість систем охорони праці не включає значних фінансових стимулів до поліпшення умов праці. На ці заходи направляється не більше 0,2% від собівартості робочої сили, що є доволі незначним обсягом.

Також є цікавим європейський досвід стимулювання саме адміністративного персоналу, що полягає в поліпшенні виробничих відносин, умов праці, посадових обов'язків та значно впливає на продуктивність праці та заробітну плату [5].

Таким чином, встановлено, що Україна рухається в фарватері ЄС в питаннях економічного стимулювання охорони праці.

Перелік посилань

1. Ніпіаліді О. Ю. Сучасний стан охорони праці в Україні у контексті забезпечення її інноваційного розвитку / О. Ю. Ніпіаліді, О. Б. Васильчишин // Актуальні проблеми правознавства. - 2020. - Вип. 1. - С. 164-169. - Режим доступу : <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/38504/1/%D0%9D%D1%96%D0%BF%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B4%D1%96.pdf> (дата звернення: 10.12.2021).

2. Принципи, структура та процес керування ризиками [Текст] / В. Цопа // Охорона праці. - 2019. - № 1. - С. 26-29 .

3. Профілактика виробничого травматизму та професійних захворювань за 9 місяців 2021 року [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт фонду соціального страхування. – 2021. - Режим доступу : <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/article/978178> (дата звернення: 10.12.2021).

4. Про охорону праці [Електронний ресурс] : Закон України від 14.10.1992 р. № 2694-ХІІ: станом на 14 серпня 2021 р. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text> (дата звернення: 10.12.2021).

5. Анализ зарубежного опыта экономического стимулирования охраны труда - Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/analiz-zarubezhnogo-opyta-ekonomicheskogo-stimulirovaniya-bezopasnyh-usloviy-truda/viewer> (дата звернення: 10.12.2021).